

Beyond Memory

WIE BEN JE ALS JE JE NIET HERINNERT WIE JE WAS?

Jur Deitmers

Colofon

Dit boekje is gemaakt naar aanleiding
van de scriptie van Jur Deitmers
Studie: Double Bachelor Philosophy
Hoofdstudie: Economics & Business Economics
Begeleider: Assistant Prof. Dr. T.K.A.M. De Mey
Woorden: 8.819
Inleverdatum: 15 juni 2021

Deze uitgave is gezet in de lettertypes
Helvetica Now en Freight.
Het papier Freelifa Vellum White
(140 gram/m²) is 100 procent gerecycled
en volledig afbreekbaar.

Tekst: Jur Deitmers
Vertaling naar engels: Esperanto WBT
Grafisch ontwerp: Marinka Reuten
Drukkerij: Ruparo Amsterdam

Critical reviews of past literature

Stichting ItsME

Om meer wetenschappelijk onderzoek
naar hersen(vlies)ontsteking mogelijk
te maken, heeft Jur in 2019
Stichting ItsME opgericht.
www.itsme-foundation.com

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Geheugentheorie van John Locke	10
3	Kritieken op eerdere literatuur	16
	3.1 Kritiek van Butler op Locke	17
	3.2 Oplossing Parfit voor kritiek Butler	18
	3.3 Kritiek van Reid op Locke	20
	3.4 Oplossing Parfit voor kritiek Reid	21
4	Parfits theorie	22
5	Kritiek van Schechtman op Parfit	26
6	Conclusie	34
7	Het belang van diachrone en synchrone identiteit in de economie	38
	7.1 Belang synchrone identiteit in de economie	39
	7.2 Belang diachrone identiteit in de economie	41
8	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	52
	Bronvermelding	54

Inlei- ding

Mijn naam is Jur. Waarschijnlijk zou ik me 21 jaar lang voorgesteld hebben als: 'Ik ben Jur'. Door een ingrijpende gebeurtenis in mijn leven ben ik er echter achter gekomen dat ik niet Jur ben, maar dat ik Jur heet. De vraag naar persoonlijke identiteit is niet alleen relevant binnen de filosofie; ze heeft ook maatschappelijke relevantie. Ten eerste kan het conceptueel verband tussen identiteit en morele verantwoordelijkheid, juridische gevolgen hebben. Dit kan ondermeer geïllustreerd worden aan de hand van een recente gebeurtenis die zowel nationaal als internationaal het nieuws domineerde. In oktober 2019 zat er een verwilderde jongen op een terras in Ruinerwold, een dorpje in de provincie Drenthe. De jongen bleek weggelopen van huis en gaf aan hulp nodig te hebben. Hij heeft samen met zijn acht broers en zussen geïsoleerd geleefd in de kelder van hun boerderij in Ruinerwold en is weggehouden van het normale leven door hun vader Gerrit Jan van D. Er was sprake van seksueel misbruik, opsluiting, isolatie en geweld. Toch besloot de rechtbank van Assen in maart 2021 de vader van het gezin niet te vervolgen. Volgens de rechter is hij door de hersenbloeding die hij in 2016 kreeg, niet in staat zichzelf te verdedigen. Hij zou zijn spraakvermogen min of meer verloren zijn en er zou sprake zijn van hersenschade. De rechter heeft besloten dat de Gerrit-Jan van D. die voor de rechter staat, niet moreel verantwoordelijk gehouden kan worden voor de Gerrit-Jan van D. die de gruweldaden heeft gepleegd. Hierbij stelt zich de vraag onder welke voorwaarden een persoon op een later tijdstip identiek is aan een persoon die op een vroeger tijdstip, verwijtbare (of lovenswaardige) handelingen heeft gepleegd. Naast deze recente gebeurtenis, kan de maatschappelijke relevantie van de vraag naar identiteit tevens worden benadrukt door de link met geluk. Uit onderzoek van de Universiteit Utrecht blijkt namelijk

dat er een correlatie is, wellicht zelfs een causaal verband, tussen identiteit en geluk: jongeren tussen de 13 en 18 die worstelen met hun identiteit, blijken een jaar later meer depressieve klachten te krijgen (Kleinjan et al. 2020). Volgens een onderzoek van het Centraal Bureau van Statistiek in 2018 zijn Nederlanders tussen de 10 en 30 jaar oud inmiddels zo ongelukkig dat van alle sterfgevallen van Nederlanders in die leeftijdscategorie, een kwart door zelfdoding is. Volgens dit onderzoek komt dit vooral door stigmatisering in de samenleving (Centraal Bureau voor de Statistiek 2018); het betreft hoogstwaarschijnlijk stigma's die aangepraat worden. Uit het eerdergenoemde onderzoek van de Universiteit Utrecht blijkt dat er een duidelijk verband is tussen sombere gedachten en de vraag 'wie ben ik?'. Het recente voorbeeld, de onderzoeken naar identiteit en geluk, en het feit dat inmiddels ruim 1900 mensen per dag zelfmoord plegen, onderstrepen de maatschappelijke relevantie van de vraag naar identiteit die in deze scriptie centraal staat.

Naast maatschappelijke relevantie is de vraag naar persoonlijk identiteit ook voor mij persoonlijk relevant. Tijdens mijn studies Economie en Filosofie aan Erasmus Universiteit ben ik geselecteerd voor een internationaal uitwisselingsprogramma op Harvard University, wat mij de mogelijkheid gaf om daar een aantal vakken te volgen. Op 10 maart 2017 werd ik wakker en voelde mij niet zo lekker. Al snel werd duidelijk dat het een acute hersenontsteking bleek te zijn. Een medisch gevecht voor mijn leven volgde. Na een subcomateuze periode van vijf en een halve week, kwam mijn bewustzijn langzaam terug. Als gevolg van deze hersenontsteking ben ik ruim 21 jaar van mijn geheugen verloren, dus alles van voor de ziekte. De impact hiervan is voor anderen lastig in te schat ten, dus zal ik dit proberen

“Weet je wie
je moeder is?
Ze staat hier in de
kamer, wijs haar
maar aan.”

te illustreren aan de hand van een voorbeeld. Toen ik bij bewustzijn kwam, werd mij onder andere de volgende controlevraag gesteld: “Weet je wie je moeder is? Ze staat hier in de kamer, wijs haar maar aan.” Ik had echt geen idee wie mijn moeder was. Om twee redenen vormt deze levensveranderende gebeurtenis voor mij een aanleiding om hierover te schrijven en mij te verdiepen in persoonlijke identiteit. Aangezien alles wat mij aangeleerd was, verdwenen is, heb ik alles opnieuw moeten leren. Van veel mensen heb ik te horen gekregen dat ik als een nieuw persoon ben teruggekomen. Op zo'n moment word je geconfronteerd met de vraag: wie ben ik dan? Daarnaast ontdekte ik, toen ik mijn studies langzaam weer aan het oppakken was, dat er een lange, filosofische traditie is waarin een conceptueel verband wordt gelegd tussen persoonlijke identiteit over de tijd heen en geheugen. Volgens met name John Locke kan identiteit over de tijd heen begrepen worden in termen van herinneringen (Locke, 1689). Ik herinner me echter niets van voor 2017, dus wie was ik dan voor 2017? En wie ben ik dan nu? Mijn interesse in de vraag

naar wie ik ben, in relatie tot het geheugen, was direct gewekt. Omdat ik de eerste 21 jaar van mijn geheugen kwijt ben, wil ik in deze scriptie onderzoeken of persoonlijke identiteit los gedacht kan worden van het geheugen. De opgestelde onderzoekshypothese luidt daarom: ‘Wie je bent, is onafhankelijk van je geheugen en van wat je je herinnert.’

Om de vraag naar identiteit adequaat te stellen, is het belangrijk om een preliminair onderscheid te maken tussen twee soorten identiteit. Er is namelijk een verschil tussen synchrone en diachrone identiteit. Synchrone identiteit heeft betrekking op hoe iemand of hoe iets op een gegeven ogenblik is, wat de onderscheidende eigenschappen van een subject of object zijn. Een voorbeeld van een uitspraak over synchrone identiteit, meer bepaald over het gebrek eraan, is in 2007 door Prinses Máxima gedaan: “*De Nederlander bestaat niet.*” De onderliggende gedachte was dat er geen eigenschappen zijn die alle Nederlanders gemeen hebben en die hen onderscheidt van alle niet-Nederlanders. Diachrone identiteit betreft daarentegen de constante door de tijd heen. Wat in alle veranderingen die je als persoon ondergaat, constant blijft, lijkt misschien op het eerste gezicht je lichaam. Echter, biologisch gezien, veranderen ook alle cellen waaruit je bestaat, met uitzondering van je neuronen. Dat is een langzaam proces, maar na zeven jaar zijn alle cellen in je lichaam wel degelijk vervangen. We dienen verder te zoeken naar wat constant blijft in dat proces, naar diachrone identiteit.

De vraag naar diachrone identiteit is ook voor de economie erg belangrijk. In de introductie van haar bundel *Staying Alive* geeft Marya Schechtman (2014) bijvoorbeeld aan dat het onmogelijk zou zijn om onze levens nu te leiden zoals we ze leiden, zonder aan te kunnen op diachrone persoonlijke identiteit. Ze geeft als concreet

voorbeeld dat het extreem onhandig zou zijn als we niet meteen onze ouders zouden herkennen als onze ouders.

In deze scriptie wordt eerst John Locke bestudeerd, die in tegenpraak met onze onderzoekshypothese, net wel een conceptueel verband claimt tussen diachrone persoonlijke identiteit en het geheugen. Vervolgens worden twee vroege-moderne kritieken op Locke aangestipt -Joseph Butlers circulariteitsbezwaar en Thomas Reids transitiviteitsbezwaar- en wordt onderzocht hoe Derek Parfit, wiens *Reasons and Persons en gerelateerde bijdragen in deze scriptie centraal staan*, deze bezwaren tracht te ondervangen en op te lossen. Parfits voorstel heeft echter op zijn beurt weer af te rekenen met problemen en kritieken, en in dat verband worden de bezwaren van Marya Schechtman tegen het licht gehouden. In de conclusie wordt overwogen of onze onderzoekshypothese al dan niet verworpen moet worden. Gezien de hiervoor genoemde persoonlijke redenen, zal in de conclusie ook een paragraaf “Me beyond my memory” worden opgenomen, waarin ik aangeef wat dit onderzoek voor mij betekent. Dan wordt uitgelegd welke rol identiteit speelt in de economie. Helemaal tot slot worden suggesties voor vervolgonderzoek gedaan.

Geheue genthe orie van John Locke

John Locke was een Engelse filosoof, die tijdens zijn studie aan de Universiteit van Oxford het aristotelisme bestudeerde, dat teruggaat op de Griekse filosoof Aristoteles. Zoals Rafaels fresco De School van Athene centraal in beeld brengt, kunnen de kerngedachten van Aristoteles' filosofie het best begrepen worden in oppositie tot de kerngedachten van zijn leermeester Plato. Plato wijst naar de hemel, naar de transcendente wereld waarin zich de perfecte Vormen -soms foutief vertaald als "Ideeën"- bevinden, die aan de grondslag liggen van alles wat bestaat, en waarvan instantiaties in onze wereld, slechts imperfecte afkooksels zijn. Bij Plato speelt waarneming nauwelijks een rol; voor ons bestaan in de wereld, heeft onze ziel de Vormen in de Vormenwereld aanschouwd, en kennisverwerving bestaat louter in het daaraan herinnerd worden. Aristoteles wijst daarentegen naar de aarde, naar de zintuiglijk waarneembare wereld. De Vormen bevinden zich in de wereld zelf, en concepten en kennis ontspringen stevast aan waarneming, en vervolgens door abstractie te maken van de verschillen tussen instantiaties en te focussen op hun gelijkenissen. Dat maakt Aristoteles tot een empirist. Het empirisme is namelijk een stroming die ervan uitgaat dat waarneming en ervaring, ultiem de bronnen van alle kennis zijn, en dat de rede pas na de waarneming verbindingen legt. Bovendien bestaat er volgens Aristoteles naast de materiële werkelijkheid, ook de ziel. Planten hebben een vegetatieve ziel, dieren een sensorische ziel, en mensen een rationele ziel (Herman 2013).

In de vroeg-moderne filosofie is John Locke de eerste grote vertegenwoordiger van het empirisme. Zoals Aristoteles, is hij ervan overtuigd dat een baby die net geboren wordt, geen kennis heeft. Er zijn volgens hem geen aangeboren, ofwel 'innate' ideeën; bij geboorte zijn mensen een 'tabula rasa', een geheel onbeschreven blad, waarop ver-

volgens door sensatie en reflectie, eenvoudige en complexe ideeën geschreven worden. Sensatie is de zintuiglijke waarneming en reflectie de innerlijke zelfwaarneming, zoals het denken, willen en geloven. Naast een aantal algemene theorieën, heeft Locke ook een specifieke theorie over persoonsidentiteit. Een eerste belangrijk punt is dat Locke de idee verwerpt dat diachrone persoonlijke identiteit lichamenlijk gedacht kan worden. Om dat te beargumenteren, nodigt hij ons uit om het volgende gedachte-experiment uit te voeren. Als de lichamen van een prins en een schoenmaker verwisseld worden, dan zal de prins, die zich dus in het lichaam van de schoenmaker bevindt, zichzelf nog steeds waarnemen als prins. In dit imaginair scenario is de prins van voor de lichaamsverwisseling, dezelfde persoon als de prins na de lichaamsverwisseling (Locke 1689, book 2, chapter 25, section 15).

Locke: “Which, I think, is a thinking intelligent Being, that has reason and reflection, and can consider it self as itself, the same thinking thing in different times and places”

Merk op dat Lockes tegenvoorbeeld meteen ook een nadeel voor psychologische theorieën van diachrone persoonlijke identiteit illustreert: van buitenaf kan onmogelijk achterhaald worden dat de prins in het lichaam van de schoenmaker is terechtgekomen. Voor zover diachrone persoonlijke identiteit van binnen zit, kan het niet van buitenaf waargenomen worden.

Voor Locke is persoonlijke identiteit ook relevant voor de vraag of er leven na de dood is. Leven na de dood is enkel denkbaar, indien het dezelfde persoon is die blijft leven ondanks het afsterven van zijn of haar lichaam. Lockes gedachte-experiment met de prins en de schoenmaker toont aan dat persoonlijke identiteit losstaat van het lichaam, maar dat roept de vraag op waarin persoonlijke identiteit dan wel precies bestaat. Locke zegt dat voordat gediscussieerd kan worden over persoonlijke identiteit, er eerst een definitie moet zijn van wat een persoon is. Hij verwoordt dit als volgt: *“which, I think, is a thinking intelligent Being, that has reason and reflection, and can consider it self as itself, the same thinking thing in different times and places”* (Locke zoals geciteerd in Piccirillo 2010). Locke concludeert hiermee dat de identiteit van de persoon in *“the sameness in consciousness”* ligt. Zoals ondermeer Sydney Shoemaker aangeeft, wordt dat doorgaans geïnterpreteerd in termen van geheugen: *“This is usually interpreted to mean that identity consists of facts about memory: someone existing now is the same as someone existing yesterday because he remembers the thoughts, experiences, or actions of the earlier person”* (Shoemaker 2017).

Locke verklaart dat de persoonlijke identiteit even ver teruggaat als het bewustzijn. Hij brengt het argument dat het zelf een denkend ding is, omdat bewustzijn altijd met denken gepaard gaat, of

in zijn eigen woorden *“the sameness of a rational being”* (Locke zoals geciteerd in Piccirillo 2010). In een artikel van *Inquiries Journal* bevestigt Piccirillo: *“The consciousness Locke refers to can be equated with memory”* (Piccirillo 2010). Dat Locke bewustzijn gelijkstelt aan geheugen, blijkt uit het volgende citaat: *“As far as [a] consciousness can be extended backwards to any past action or thought, so far reaches the identity of that person; it is the same self now as it was then; and it is by the same self with this present one that now reflects on it, that that action was done”* (Locke zoals geciteerd in Piccirillo 2010). Via deze stelling komt Locke bij het meest omstreden deel van zijn theorie, namelijk dat een persoon op tijdstip t_1 identiek is aan een persoon op tijdstip t_2 als en slechts als die personen minstens een herinnerde ervaring delen. Dus ik ben identiek aan de persoon die vanochtend ontbeet, omdat ik mij nu dat ontbijt en bijvoorbeeld hoe de koffie smaakte, kan herinneren. Geheugen is dus voor Locke een essentieel onderdeel van persoonlijke identiteit. Iemand die zijn of haar geheugen op een gegeven ogenblik verliest, is bijgevolg niet identiek aan de persoon voor het geheugenverlies. Locke zegt meer bepaald over gevallen van geheugenverlies: *“in all these cases, our consciousness being interrupted, and we losing sight of our past selves, doubts are raised whether we are the same thinking thing”* (Locke 1689).

Locke: “In all these cases, our consciousness being interrupted, and we losing sight of our past selves, doubts are raised whether we are the same thinking thing”

Kritiek op eer dere lit eratuur

Op John Locke zijn veel kritieken geleverd, maar in deze scriptie ligt de focus op de twee belangrijkste kritieken, namelijk die van Thomas Reid en Joseph Butler.

3.1 Kritiek van Butler op Locke

Joseph Butler was filosoof en bisschop. Een van zijn grootste werken is *Analogy of Religion*, gepubliceerd in 1736. Door dit boek wordt Joseph Butler gezien als een van de meest vooraanstaande filosofen van Groot-Brittannië.

Zijn kritiek op Locke blijkt uit het volgende citaat: “*And one should really think it self-evident, that consciousness of personal identity presupposes, and cannot therefore constitute, personal identity any more than knowledge, in any other case, can constitute truth, which it presupposes*” (Butler 1736/1975: 100). Butler wijst er hierop dat als diachrone persoonlijke identiteit gereduceerd wordt tot het gemeenschappelijk hebben van minstens een herinnering *van dezelfde persoon*, de definitie circulair is. Op het eerste gezicht kan Locke daar bezwaarlijk aan ontkomen. Twee verschillende personen die zich allebei eenzelfde gebeurtenis herinneren, zijn evident niet identiek aan elkaar - ik ben niet identiek aan mijn tafelgenoten bij het ontbijt deze ochtend, hoewel we ons allen dat ontbijt kunnen heugen. En daarom vereist Locke niet zomaar herinneringen, maar herinnerde ervaringen, i.e., herinneringen waartoe enkel de persoon zelf toegang heeft. In het voorbeeld van het ontbijt: in tegenstelling tot mijn tafelgenoten, kan enkel ik mij herinneren hoe de koffie mij smaakte deze ochtend. Maar Butler lijkt terecht aan te stippen dat de relevante herinneringen beperken tot *persoonlijke herinneringen*, een cirkelredenering vormt.

3.2 Oplossing Parfit voor kritiek Butler

In zijn baanbrekend artikel “Personal Identity” stipt de in China geboren Derek Parfit (1971) zijn oplossing voor Butlers circulariteitsbezwaar aan door middel van gedachte-experimenten. Eerst overweegt hij een eenvoudig imaginair geval: indien zijn brein getransplanteerd wordt in het lichaam van iemand anders, en die persoon blijkt vervolgens Parfits karakter en herinneringen te hebben, wat is er dan met de persoon Parfit gebeurd? Het is aannemelijk dat de meeste mensen die dit gedachte-experiment uitvoeren en op de vraag reflecteren, zullen concluderen dat de resulterende persoon Parfit is. Vervolgens ontleent Parfit een complexer imaginair geval aan een collega, i.e., Wiggins’ case. Hierbij wordt Parfits brein gesplitst en elk van beide hemisferen wordt getransplanteerd in een ander lichaam. Opnieuw hebben de resulterende personen Parfits karakter en herinneringen. En opnieuw stelt zich de vraag wat er gebeurt met Parfit? Ofwel overleeft hij het niet, ofwel overleeft hij als een van de twee resulterende personen, ofwel overleeft hij als beide resulterende personen. Op basis van het resultaat van het eerste gedachte-experiment zijn we geneigd de derde optie te kiezen, maar de moeilijkheid daarmee is dat een persoon, namelijk Parfit voor de transplantatie, onmogelijk numeriek identiek kan zijn aan twee personen, namelijk de twee resulterende personen na de transplantatie. Die mogelijke tegenwerping gaat echter uit van een conceptie van overleven die identiteit veronderstelt. Wat ons interesseert in overleven, wat van belang is bij overleven, is daarentegen de relatie tussen Parfit en beide resulterende personen, en dat vergt dus een conceptie van overleven die geen identiteit veronderstelt of impliceert. Om tot die conceptie te komen, introduceert Parfit de notie van

Een quasi-herinnering is volgens Parfit een herinnering aan iets wat gebeurd is, die niet per se een herinnering van de persoon zelf hoeft te zijn; het kan ook een overgedragen herinnering van iemand anders zijn.

quasi-herinneringen of q-herinneringen en stipuleert hij de volgende definitie: “*I am q-remembering an experience if (1) I have a belief about a past experience which seems in itself like a memory belief, (2) someone did have such an experience, and (3) my belief is dependent upon this experience in the same way (whatever that is) in which a memory of an experience is dependent upon it*” (Parfit 1971/2007: 22).

Een quasi-herinnering is volgens Parfit een herinnering aan iets wat gebeurd is, die niet per se een herinnering van de persoon zelf hoeft te zijn; het kan ook een overgedragen herinnering van iemand anders zijn. Noteer dat hiermee het circulariteitsbezwaar van Butler wordt weggewerkt; als iemand zich dus ook herinneringen van anderen kan

quasi-herinneren, dan zou de analyse van diachrone persoonlijke identiteit in termen van quasi-herinneringen, niet langer circulair zijn. Maar om Wiggins' case op te lossen, vervangt Parfit het begrip 'diachrone persoonlijke identiteit' door het begrip 'psychologische verbondenheid': Parfit is niet identiek aan beide resulterende personen, maar hij is wel met allebei psychologisch verbonden in die zin dat ze q-herinneringen gemeenschappelijk hebben.

3.3 Kritiek van Reid op Locke

Naast de kritiek van Butler, formuleerde de Schotse filosoof Thomas Reid tevens een bezwaar tegen Lockes geheugentheorie door middel van een beroemd gedachte-experiment. Reids gedachte-experiment begint met een kleine jongen die mishandeld wordt, omdat hij uit een boomgaard appels steelt. De kleine jongen (hierna te noemen: KJ) wordt groot, gaat het leger in en maakt er carrière. Jaren later, tijdens een veldslag, steelt de man die inmiddels officier is geworden (hierna: O) een vlag van de vijand. Op dat moment kan O zich perfect de mishandeling herinneren die hij als KJ onderging. Door zijn heldhaftige actie wordt O vele jaren later benoemd tot generaal (hierna: G). Op het moment van zijn promotie kan G zich nog wel, net als O, de veldslag herinneren, maar heeft hij geen enkel herinnerde ervaring gemeenschappelijk met KJ. Hierdoor ontstaat een grote tegenstrijdigheid, want volgens Lockes geheugentheorie is G identiek aan O omdat hij zich het stelen van de vlag herinnert, en bovendien is O identiek aan KJ omdat hij zich de mishandeling herinnert, maar G heeft geen enkele herinnerde ervaring gemeenschappelijk met KJ en dus is G, volgens Lockes criterium, niet identiek aan KJ. Reids

tegenvoorbeeld laat zien dat gemeenschappelijkheid van minstens een herinnerde ervaring geen noodzakelijke voorwaarde is voor diachrone persoonlijke identiteit. Identiteit is transitief en dus als G identiek is aan O, en O is identiek aan KJ, dan moet G ook identiek zijn aan KJ. Maar diachrone persoonlijke identiteit vergt geen gedeelde herinnerde ervaringen, want G en KJ zijn identiek zonder een herinnerde ervaring te delen (Reid 1758/1975: 114-115).

3.4 Oplossing van Parfit op kritiek van Reid

Net als Lockes criterium van gedeelde, herinnerde ervaringen, is ook Parfits criterium van psychologische verbondenheid niet transitief, en dus vatbaar voor de kritiek van Reid: KJ en O zijn psychologisch verbonden, O en G zijn psychologisch verbonden, maar KJ en G zijn niet psychologisch verbonden. Bovendien volstaat psychologische verbondenheid niet voor wat ons interesseert in, wat van belang is bij overleven. Om die redenen vat Parfit de relevante relatie op in termen van 'psychologisch continuïteit': twee personen zijn psychologisch continu met elkaar als ze deel uitmaken van een overlappende reeks personen die psychologisch verbonden zijn met elkaar. In Reids scenario zijn KJ en G weliswaar niet psychologisch verbonden, maar wel psychologisch continu met elkaar en dat is, althans volgens Parfit, het enige wat er echt toe doet bij 'overleven'.

Parfit's theory

De kern van Parfit's theorie ligt besloten in zijn behandeling van Wiggins' case. Als je die vraag gelijk ziet als: heeft de persoon die overblijft nog een en dezelfde identiteit?, dan komt er een onbevredigend antwoord op Wiggins' case, namelijk dat je overleeft als twee lichamen en uitgesplitste hersenen. Evenmin bevredigend is het antwoord dat je geen van beiden bent, wat impliceert dat je dood zou zijn. Maar stel dat iemand door een pil te nemen twee keer zo lang leeft, dan kan dat toch bezwaarlijk als dood beschouwd worden? Zoals Parfit het verwoordt:

Perhaps the original person does lose his identity. But there may be other ways to do this than to die. One other way might be to multiply. To regard these as the same is to confuse nought with two. (Parfit, 1986)

Na de verwerping van de ontoereikende antwoorden is er volgens Parfit maar een tussentijdse conclusie mogelijk:

“My first conclusion, then, is this. The relation of the original person to each of the resulting people contains all that interests us - all that matters - in any ordinary case of survival. This is why we need a sense in which one person can survive as two” (Parfit, 1986).

Het vraagstuk wanneer een persoon een en dezelfde persoon blijft, is zinloos, volgens Parfit. De vraag of een persoon een en dezelfde persoon is voor en na een herseninfarct, is dezelfde vraag als of Rusland vandaag nog de Sovjet-Unie is. Het is een lege vraag in die zin dat de antwoorden enkel verschillen in de beschrijving van de uitkomst, niet in de uitkomst zelf: *“The question merely gives us different descriptions of the same outcome” (Parfit, 1986).* Pogingen om lege vragen te beant-

woorden, leveren ons niets noemenswaardigs op: *“Without answering an empty question, we can know anything there is to know”* (Parfit, 1986).

Wat wel soelaas brengt, is het opgeven van de taal van en bijgevolg tevens de vraag naar identiteit in de strikte zin van numerieke identiteit. Wie de operatie beschreven in Wiggins’ case ondergaat, overleeft als beide nieuwe personen zonder dat hij een van die twee personen is. Bij “overleven” staat de relatie tussen de personen centraal, niet hun identiteit in strikte zin.

Parfit omschrijft zelf het moment dat hij beseftte dat er geen echte ik was en wat dat met hem deed:

“My life seemed like a glass tunnel, through which I was moving faster every year, and at the end of which there was darkness... [However] When I changed my view, the walls of my glass tunnel disappeared. I now live in the open air. There is still a difference between my life and the lives of other people. But the difference is less. Other people are closer. I am less concerned about the rest of my own life, and more concerned about the lives of others” (Parfit, 1986).

De psychologische en andere continuïteiten van Parfit brengen veel oplossingen. Zo is de dood bijvoorbeeld een stuk minder erg. Als jij dood gaat, ben jij niet meer jij, maar als na je dood mensen jouw boeken en theorieën gaan lezen, is er nog continuïteit. Naar aanleiding van Parfits overlijden schreef Sem de Maart (2017) treffend op bijnaderinzien.com: *“Helaas op 1 januari 2017 is hij overleden. Het is droevig nieuws dat hij dood is. Vind ik althans. Maar Parfit zelf dacht daar anders over”*.

Parfit: “Without answering
an empty question,
we can know anything
there is to know”

Kritiek van Schechtman op Parfit

Tegen Parfits oplossing in termen van q-herinneringen, wordt een bezwaar opgeworpen door Marya Schechtman, een vrouwelijk filosoof die in 1988 haar PhD in Philosophy behaalde aan Harvard, in 1996 haar eerste boek *The Constitution of Selves* publiceerde, en nog steeds actief is.

Volgens Schechtman zijn er meerdere aspecten aan de vraag “Wie ben ik?”. Zo bedoelt een oudere persoon die terugblijkt, de vraag “Wie ben ik?” doorgaans anders dan een persoon die aan geheugenverlies lijdt. Schechtman onderscheidt vier basisaspecten van het bestaan: overleven, morele verantwoordelijkheid, eigenbelang en compensatie. Een exhaustief antwoord op de vraag “Wie ben ik?” vergt de bepaling van alle vier aspecten.

In Parfits oplossing voor het circulariteitsbezwaar en het transitiviteitsbezwaar tegen de geheugentheorie van Locke, staan de aspecten “overleven” en “morele verantwoordelijkheid” centraal, die hij middels Wiggins’ gedachte-experiment met elkaar verbindt. Ten eerste illustreert “Wiggins’ case” volgens Parfit dat numerieke diachrone identiteit niet noodzakelijk is om te overleven: na de operatie “overleeft” Parfit als beide personen, maar die kunnen niet een en dezelfde persoon zijn met Parfit, noch met elkaar, omdat zowel diachroom als synchron, twee verschillende personen onmogelijk numeriek identiek kunnen zijn aan een persoon. Wat wel van tel is bij “overleven” -sterker nog: wat een noodzakelijke voorwaarde vormt voor “overleven” - is psychologische continuïteit, en die definieert Parfit in termen van psychologische verbondenheid, wat ondermeer inhoudt: quasi-herinneringen. Bovendien stelt Parfit op basis van Wiggins’ case vast dat numerieke diachrone identiteit evenmin noodzakelijk is voor morele verantwoordelijkheid. Als Parfit een misdadiger was geweest voor de operatie, dan zouden zijn twee opvolgers, na de

operatie, allebei moreel verantwoordelijk zijn voor Parfits misdadige daden, omdat en voor zover ze hetzelfde misdadige karakter zouden hebben als Parfit had. Kortom, zowel wat overleven als wat morele verantwoordelijkheid betreft, ruilt Parfit het principiële of discrete criterium van numerieke identiteit in voor graduele criteria, respectievelijk: psychologische continuïteit en karakter. En voor beide aspecten steunt hij daartoe op zijn filosofische uitvinding: niet alleen quasi-herinneringen, maar ook quasi-verlangens, -intenties enzovoort.

Het is precies op Parfits uitvinding dat Marya Schechtman haar pijlen richt. In wat volgt, vatten we de kerngedachten samen van haar kritiek op Parfit, zoals ze die uit in haar artikel *“Personhood and Personal Identity”* uit 1990. Eerst parafraseert ze het circulariteitsbezwaar.

Opdat een herinnering aan een ervaring in het verleden authentiek zou zijn, dient de persoon die de herinnering heeft, precies dezelfde persoon te zijn als de persoon die de ervaring in het verleden had. Indien dit niet het geval is, dan is het zelfs helemaal geen herinnering, maar veeleer een begoocheling. Met andere woorden, herinneringen veronderstellen diachrone persoonlijke identiteit en kunnen derhalve bezwaarlijk deel uitmaken van de analyse van persoonlijke identiteit, op straffe van circulariteit:

“The obvious problem with the memory criterion of personal identity, then, is that one must already have a criterion of personal identity in order to define memory. Butler argues that, since the fact of identity is prior to the distinction between real and apparent memory, personal identity cannot be defined in terms of memory connectedness” (Schechtman 1990/2007: 39).

Butler: “Since the fact of identity is prior to the distinction between real and apparent memory, personal identity cannot be defined in terms of memory connectedness”

Dit punt betreffende echte, authentieke herinneringen wordt overigens niet gecontesteerd door Parfit of andere filosofen die geloven dat persoonlijke identiteit gedefinieerd kan worden in termen van psychologische continuïteit. In plaats daarvan definiëren zij psychologische continuïteit in termen van quasi-herinneringen en voor quasi-herinneringen geldt nu net niet dat het precies dezelfde persoon moet zijn als diegene die oorspronkelijk de ervaring had. Maar volgens Schechtman lost dit het probleem niet op; het circulariteitsbezwaar wordt niet weggenomen: *“simply deleting the “nametag” from a memory is not sufficient to make it nondelusional.”* (Schechtman 1990/2007: 44). Om dat punt te beargumenteren citeert Schechtman

een episode uit *Remembering: A Phenomenological Study*, waarin auteur Edward Casey (1987) heel gedetailleerd een herinnering ophaalt aan een recent gezinsuitje, met name een filmbezoek. Als we vervolgens de mogelijkheid overwegen dat iemand anders, met name Jane, zich die gebeurtenis quasi-herinnert, dan staan we volgens Schechtman voor een dilemma. De eerste mogelijkheid is te accepteren dat er kwalitatieve verschillen zijn en dat Janes quasi-herinnering slechts dezelfde visuele inhoud heeft als Casey's oorspronkelijke herinnering. In dat geval is het arbitrair om Janes herinnering op te vatten als "dezelfde" herinnering als Casey's. De tweede mogelijkheid

Schechtmans eigen oplossing maakt vooreerst een fundamenteel onderscheid tussen een persoon opgevat als een object dat moreel neutraal is, of een persoon opgevat als een subject dat ook moreel verantwoordelijk kan zijn.

is dat Janes quasi-herinnering wel degelijk kwalitatief identiek is aan Casey's herinnering, maar dan kan het niet anders dan een begoocheling betreffen, want Casey's kinderen zijn niet Janes kinderen, etcetera. Kortom, Schechtmans centrale punt is dat de inhoud van een herinnering niet zomaar gedissocieerd kan worden van de persoon die de betrokken herinnering heeft:

"[F]acts about whose memory a given memory is an integral part of its qualitative content. Without the associations to facts about the rememberer's life and psychology which a memory ordinarily has, an experience loses so much of its content that it seems arbitrary to call it even the same apparent memory, and so to take it to be in any way relevant to questions about personal identity. If, on the other hand, the entire content of the apparent memory is reproduced, then the inclusion of the facts that allow this will guarantee that the memory is delusional" (Schechtman 1990/2007: 49).

Anders geformuleerd, de vraag of een herinnering een begoocheling is, kan bezwaarlijk beantwoord worden zonder aanzien des persoons. Schechtmans kritiek lijkt Parfits poging tot oplossing van het circulariteitsprobleem in het hart te raken, want Parfit blijkt niet te kunnen volstaan met het puur stipulatief definiëren van quasi-herinneringen in termen van, aan de ene kant, precies dezelfde inhoud, en, aan de andere kant, niet noodzakelijk dezelfde persoon.

Schechtmans eigen oplossing maakt vooreerst een fundamenteel onderscheid tussen een persoon opgevat als een object dat moreel neutraal is, of een persoon opgevat als een subject dat ook moreel verantwoordelijk kan zijn. Opgevat als een object, kunnen we de

diachrone identiteit van een persoon reduceren tot een lichamelijk criterium en op een vergelijkbare manier behandelen als bijvoorbeeld het schip van Theseus. Dergelijk reductionisme is echter niet mogelijk indien we een persoon opvatten als een moreel subject, want dan dienen we, telkens wanneer de vraag naar identiteit zicht stelt, de subjectiviteit en psyche van de persoon in rekening te brengen. Bovendien ontkrachten de oplossingen van Parfit c.s. het originele idee van Locke volgens Schechtman. Ze verwoordt dit als volgt: *“These amended views lose much of the appeal of Lockes original picture and undermine much of the original argument for a psychological account of identity.”* Daarom gaat ze door op het oorspronkelijke argument van Locke, namelijk de psychologische verklaring van identiteit en zelfbegrip in het bewustzijn.

Wat de subjectiviteit en psyche betreft, neemt Schechtman de definitie van een persoon van Locke erbij: *“A thinking, intelligent Being, that has reason and reflection, and can consider it self as itself, the same thinking thing in different times and places”* (Locke zoals geciteerd in Schechtman 1990/2007: 53). Het bewustzijn van een persoon is ertoe in staat om zichzelf op verschillende momenten als zichzelf te beschouwen. Dit vult Schechtman verder in: diachrone identiteit bestaat in de verbanden die het bewustzijn legt tussen dezelfde persoon op verschillende ogenblikken. Eigenlijk construeert het bewustzijn een verhaal over zichzelf dat het aan zichzelf vertelt.

Zo introduceert Schechtman haar Narrative Self-Constitution View. De Narrative Self-Constitution View zegt dat een persoon zijn eigen identiteit creëert door een autobiografisch verhaal te vormen over zijn eigen leven. Volgens Marya Schechtman zit het verschil tussen een persoon en andere individuen in hoe ze hun leven structureren. Een individu kan een persoon worden als hij zich bewust wordt van

Parfit en andere filosofen:

Voor quasi-herinneringen geldt nu net niet dat het precies dezelfde persoon moet zijn als degene die oorspronkelijk de ervaring had.

zichzelf en gaat denken over zijn eigen ervaringen in het verleden, en zichzelf gaat zien als een blijvend subject dat in de toekomst nog ervaringen zal hebben. Ook beschouwt hij dan ervaringen als ‘ervaringen van hem’; hij eigent ze zich toe. Een mogelijk probleem van deze benadering is dat mensen die zichzelf dus niet zien als wie Marya Schechtman een ‘persisting subject’ noemt, strikt genomen geen personen zijn.

Conc lusie

De geheugentheorie van Locke kreeg kritiek, voornamelijk Butlers circulariteitsbezwaar en Reids transitiviteitsbezwaar. Parfit bracht oplossingen, waaronder quasi-herinneringen en de relatie R. Op quasi-herinneringen heeft Schechtman kritiek en vervolgens introduceert ze zelf narratieve identiteit. Je bent dus het verhaal dat je over en aan jezelf vertelt.

De hypothese van deze scriptie is dat je identiteit onafhankelijk is van je herinneringen. Parfit omschrijft de relatie R als de som van de continuïteiten. Eén van de mogelijke continuïteiten is psychologisch, wat herinneringen omvat, maar ook zonder die herinneringen kunnen er genoeg continuïteiten zijn om de relatie R in stand te houden. Hierdoor zijn herinneringen dus niet cruciaal. Op basis hiervan hoeft de hypothese niet te worden verworpen, doch enkel lichtjes geamendeerd: wie je bent, kan onafhankelijk zijn van je geheugen.

Me beyond my memory

Zoals in de inleiding aangegeven, schrijf ik deze scriptie ook deels vanuit persoonlijke redenen. In het voorjaar van 2017 (net iets meer dan twee maanden nadat Parfit overleed), toen ik me realiseerde dat mijn complete geheugen gewist was door een hersenontsteking, vroeg ik me af: wie ben ik? Wie ben ik als ik zelf niet meer weet wie ik was? Zoals besproken, houdt de hypothese dat je meer kan zijn dan je herinneringen voorlopig stand. Welke continuïteiten blijven er dan over als je de eerste 21 jaar van je geheugen verliest? Ik ben mijn omgeving daarover gaan bevragen en het enige dat ze eigenlijk nog herkennen, is mijn karakter. Daarom lijkt het alsof er nog iets

van mij van voor mijn ziekte in mij zit. Hoe een vriend van mijn middelbare school het heel mooi verwoordt: *“Vanaf nu ben je voor mij nooit meer de Jur van de middelbare school, maar zijn sympathieke tweelingbroer die wel altijd al diep ergens in de schaduw van de oude Jur heeft meegelopen.”*

Wat is mijn persoonlijke mening over de in deze scriptie genoemde theorieën? Met de stelling van Locke dat diachrone persoonlijke identiteit gereduceerd kan worden tot herinnerde ervaringen, ben ik het niet eens. Ik deel geen enkele herinnerde ervaring met wie ik was voor mijn ziekte. Ik kan mij daarom eerder vinden in de theorie van Parfit dat identiteit in strikte zin moet worden losgelaten, en dat overleven veeleer gradueel is en bestaat in een overlappende reeks personen die continu zijn met elkaar. Een belangrijke continuïteit is bij mij mijn karakter, een psychologische continuïteit. Daarnaast herken ik veel in Schechtmans narratieve identiteit. Ik heb inmiddels veel verhalen over de oude Jur gehoord van mijn vrienden en familie, en daardoor kan ik mezelf een beeld vormen van een constante in het verleden, die ik kan extrapoleren naar de toekomst. Dit sterkt mij in de overtuiging dat wie je bent, losstaat van je geheugen.

In mijn geval lijkt de cruciale vraag te zijn: ben ik na mijn ziekte nog dezelfde persoon als voor mijn ziekte? Zoals John Locke zelf beschrijft: *“In all these cases, our consciousness being interrupted, and we losing sight of our past selves, doubts are raised whether we are the same thinking thing”* (Locke 1689 zoals geciteerd in Piccirillo 2010). Wellicht ben ik een ander denkend ding geworden, maar Parfit zegt terecht dat dat niet uitmaakt. Wat er echt toe doet, is de continuïteit en niet de identiteit. Of ik dezelfde persoon ben wat betreft

“The past
is the past,
and Jur
is Jur.”

identiteit, is niet belangrijk, want ik leef nog en stel belang in mijn toekomst.

En terugkomend op de inleiding, volgens de theorie van Parfit volstaat continuïteit van karakter voor morele verantwoordelijkheid, dus als Gerrit-Jan van D's karakter voldoende continue is, zou hij alsnog berecht kunnen worden - althans moreel beschouwd.

Daarnaast sluit ik me ook graag aan bij Parfit over de lege vraag. Het heeft geen zin om me af te vragen of ik nog dezelfde Jur ben, want we weten inmiddels alles wat we moeten weten om door te gaan. Dit heeft raakvlakken met wat mijn vader altijd zegt: *“the past is the past and Jur is Jur.”*

Het belang van diachrone en synchrone identiteit in de economie

Zoals in de inleiding is uitgelegd, is identiteit erg belangrijk voor de economie. In dit hoofdstuk zal hier dieper op ingegaan worden, waarbij er onderscheid gemaakt wordt tussen diachrone identiteit en synchrone identiteit. Eerst wordt er aandacht besteed aan synchrone identiteit en daarna aan diachrone identiteit.

7.1 Belang synchrone identiteit in de economie

Synchrone identiteit gaat over de onderscheidende eigenschappen van een persoon of ding. Met andere woorden hoe iets of iemand is of gezien wordt. De vraag “hoe word ik gezien?” is van belang in de economie. We mogen aannemen dat dat is hoe iemand wordt gezien. Paul Janssen is oprichter van Facilicom, dat is een van de grootste dienstverlenende organisaties in Nederland. Hij heeft onderzoek gedaan naar de VVT-sector en de hoge mate waarin die sector overvallen wordt door actualiteit. De VVT-sector gaat over de verpleeghuizen, de verzorgingshuizen en de thuiszorginstanties. Vooral gezien de huidige situatie in de samenleving betreffende COVID is dit momenteel een essentiële sector voor de samenleving. Janssen ontdekte dat voor de VVT-sector niet het werven van klanten de grootste uitdaging is, maar het behouden van medewerkers. Uit zijn onderzoek blijkt dat, wil je langdurig de medewerkers aan je organisatie kunnen binden, het verhaal dat je als bedrijf laat zien aan de buitenwereld, aan moet sluiten bij waar de medewerkers onderdeel van willen zijn.

Dit sluit aan bij de theorie van Schechtman. Identiteit berust op het verhaal dat verteld wordt. Dat is erg belangrijk bij het behouden van mensen in je organisatie.

Monsterboard is een vacaturesite, die probeert via hun vacaturebank voor elke baan het juiste talent te vinden. Daarnaast doet Monsterboard jaarlijks onderzoek naar het welzijn van de werknemers. Het blijkt dat 40% van de werknemers ontevreden is over zijn of haar baan. Dit is het laatste jaar nog 14% gestegen. (Monsterboard, 2019, pagina 1). Ontevreden met je baan, ben je waarschijnlijk als je baan niet bij je narratieve identiteit past. Dus niet bij het verhaal dat je over jezelf, aan jezelf vertelt.

Dus wellicht is er juist een gebrek aan het gebruik van identiteit. Want als het verhaal van het bedrijf en dat van de medewerkers bij elkaar aansluiten, dan is er meer binding, betrokkenheid en enthousiasme. Zoals Janssen het zelf verwoordt: *“Marketing in de zorg begint bij identiteit, omdat het zinloos is om over thema’s te communiceren als die intern niet worden gedragen. Identiteit bouwt u door het verhaal te vertellen en door het enthousiasme van mensen die bij u werken. Oftewel: Living the brand”* (Janssen, 2017).

Om uit het bovenstaande te concluderen, synchrone identiteit raakt aan de essentie van marketing en is daarom belangrijk voor de economie.

7.2. Belang diachrone identiteit in de economie

Om het belang van diachrone identiteit binnen de economie te illustreren, wordt er in deze paragraaf aandacht besteed aan het nemen van besluiten en de impact daarvan. Allereerst wordt de theorie over keuzemodellen van Parfit besproken. Parfit heeft een waardevolle aanpassing aan keuzemodellen, want hij verwerpt de rationele keuzetheorie. Daarnaast komt de zienswijze van Kant op besluiten kort aan de orde.

Volgens Parfit ontkrachten sommige keuzetheorieën zichzelf. Met zelf-ontkrachtend wordt bedoeld dat als je de theorie volgt, uiteindelijk de doelen niet maximaal behaald worden. Parfit gebruikt hiervoor het volgende voorbeeld: Stel dat er twee mensen zijn die allebei vier kinderen hebben. Alle kinderen, dus acht in totaal, staan op het punt van sterven. Je komt voor de keuze: je kan als ouder één kind van jezelf redden of drie kinderen van de ander. Iedere ouder zal kiezen voor het redden van zijn eigen kind. Stel dat de ander dat ook doet, worden er in totaal twee kinderen gered in plaats van zes. Parfit maakt onderscheid tussen twee verschillende theorieën, te weten de common sense theorie en het consequentialisme. Daarom is het de common sense theorie die moet worden aangepast richting het consequentialisme. De common sense theorie is de theorie dat je je common sense moet volgen, dat betekent dat je op basis van je eigen gevoel en eigen ratio keuzes maakt. Het consequentialisme daarentegen is de theorie dat je bij morele keuzes, de gevolgen van je handelingsopties tegenover elkaar dient af te wegen. En dan niet alleen de mogelijke consequenties voor jezelf, maar voor het totaal nut van iedereen (cfr. Bentham’s “the greatest happiness for the greatest number”).

Als je de common sense theorie volgt in bovenstaand voorbeeld, red je je eigen kinderen. In het geval van het consequentialisme, houd je rekening de gevolgen voor anderen en zal je gezien het aantal kinderen dat er gered wordt de kinderen van de andere redden. Mocht de andere dat dus ook doen, worden er de meeste kinderen gered.

Vervolgens maakt Parfit een onderscheid tussen theorieën die voor een individu zelf-ontkrachtend zijn en voor het collectief zelf-ontkrachtend. Individueel zelf-ontkrachtend is een theorie als iemand zijn doelen minder goed haalt door de theorie te volgen. In bovenstaand voorbeeld is de common sense zelf-ontkrachtend omdat uiteindelijk het minst aantal kinderen gered wordt. Het oorspronkelijke doel was dus gelukkig worden en dat is die persoon minder. Dat is individueel zelf-ontkrachtend. Collectief zelf-ontkrachtend is een theorie als de doelen van meerdere mensen die de theorie volgen minder goed zouden uitkomen, dan indien ze de theorie niet hadden gevolgd. Terugkijkend op het eerdere probleem van de kinderen, vat Parfit samen: *“It is often true that if all rather than none give priority to our own children, this will either be worse for all our children, or will enable each to benefit his own children less.”* (Parfit, 1986, p. 98).

In de volgende alinea's zullen de drie onderdelen van Parfit zijn herziene theorie besproken worden. Zijn identiteitstheorie, zoals in hoofdstuk 4 besproken, ligt er hieraan ten grondslag.

In deze herziene keuzetheorie, heeft Parfit centraal staan dat er rekening gehouden moet worden met andere mensen, je toekomstige ik en de toekomst van andere mensen.

Want het zelf bestaat volgens Parfit helemaal niet; je bent slechts een knooppunt van verbindingen

Hoe Parfit het zelf op pagina 357 verwoordt: *“But this is no excuse. Nor is it any excuse that this person is far away. We should make the same claims about effects on people who are temporally remote.”* Misschien vraag je je af hoe Parfit daarbij komt vanuit zijn identiteitstheorie. Zoals besproken, legt hij uit dat er eigenlijk geen puur hoger ik bestaat, maar dat iedereen door tijd de verbinding is. Dat doet dus af aan het ethisch egoïsme, de stroming dat jou zelf belangrijker is dan de zelf van anderen. Want het zelf bestaat volgens Parfit helemaal niet; je bent slechts een knooppunt van verbindingen. Ook jezelf dus dingen toe-eigenen keurt Parfit af, want iedereen is gelijk en jou zelf is niks meer of minder waard dan anderen. In de volgende quote uit *On What Matters* Volume three past hij dit gedachtengoed toe en trekt hij de vergelijking met het houden van slaven: *“One thing that greatly matters is the failure of we rich people to prevent, as we so easily could, much of the suffering and many of the early deaths of the poorest people in the world. The money that we spend on an evening’s entertain-*

ment might instead save some poor person from death, blindness, or chronic and severe pain. If we believe that, in our treatment of these poorest people, we are not acting wrongly, we are like those who believed that they were justified in having slaves.” Dus concluderend, we moeten bijvoorbeeld als rijke mensen ook voor de arme mensen zorgen.

De herziene theorie van Parfit bestaat uit de onderstaande drie delen.

R1: When M is self-defeating, we should all ideally do what will cause the M-given aims of each to be better achieved.

R2: In case of public goods in which all contributing would be better for all than if none do, but, unless k contribute, contributing will be worse than none contributing, then each ought to contribute if he believes there will be at least k contributors

R3: When M is self-defeating, each of us ought to give no priority to those with whom he is M-related, if he believes that at least k others will act in the same way.

Alle drie de situaties worden vervolgens besproken en worden verduidelijkt aan de hand van voorbeelden.

Ad R1 Als theorie M zichzelf ontkracht, moeten we volgens Parfit doen wat ervoor zorgt dat de doelen die door theorie M worden gegeven allemaal beter uitkomen. Met zelf-ontkrachtend wordt zoals uitgelegd bedoeld dat de doelen die je hebt minder goed behaald worden als je de theorie volgt. Hier komt als voorbeeld het Prisoners dilemma. Het Prisoners dilemma is een oud voorbeeld van een toepassing van speltheorie. Het gaat over twee verdachten, laten we ze

Gijs en Peter noemen, die allebei bij de aanhouding een wapen droegen. Er is ook iemand vermoord.

Ze worden allebei verhoord door de politie en mogen elkaar niet spreken. Ze kunnen los van elkaar kiezen. Als ze allebei zwijgen, moeten ze allebei 2 jaar de gevangenis in voor verboden wapenbezit. Als de ene de andere aangeeft, moet de andere 14 jaar de gevangenis in en gaat die persoon zelf vrij uit. Stel dat ze allebei de andere aangeven, moeten ze allebei 10 jaar de gevangenis in omdat niet kan worden bewezen wie het echt gedaan heeft.

Voor de duidelijkheid worden hier de opties op een rijtje gezet:

- 1.** Peter zwijgt en Gijs geeft Peter aan
 1. Peter moet 14 jaar de gevangenis in
 2. Gijs gaat vrijuit
- 2.** Peter geeft Gijs aan en Gijs zwijgt
 1. Gijs moet 14 jaar de gevangenis in
 2. Peter gaat vrijuit
- 3.** Peter en Gijs geven allebei de andere aan
 1. Peter: 10 jaar de gevangenis in
 2. Gijs: 10 jaar de gevangenis in
- 4.** Peter en Gijs zwijgen allebei
 1. Peter: 2 jaar de gevangenis in
 2. Gijs: 2 jaar de gevangenis in

Bovenstaande gegevens zijn in onderstaande tabel geplaatst. De cijfers die erin staan vermeld, zijn gevangenisjaren.

Keuze	Gijs geeft ander aan	Gijs zwijgt
Peter geeft ander aan	10, 10 (geval 3)	0, 14 (geval 2)
Peter zwijgt	14, 0 (geval 1)	2, 2 (geval 4)

Stel dat Gijs Peter aangeeft, dan kan Peter beter Gijs aangeven, want 10 jaar is minder dan 14 jaar. Als Gijs zwijgt, kan Peter ook beter Gijs aangeven, want 0 jaar is minder dan 2 jaar. Precies hetzelfde geldt voor Gijs. Als Peter Gijs aangeeft, kan Gijs beter Peter ook aangeven want 10 jaar is minder dan 14 jaar. En stel dat Peter zwijgt, kan Gijs ook beter Peter aangeven, want 0 jaar is minder dan 4 jaar. Dus hoe dan ook in welke situatie, is het voor allebei beter om elkaar aan te geven. Want dan hebben ze per situatie de minste straf. Echter omdat ze dat allebei doen, hebben ze allebei 10 jaar. Dit raakt de kern van het probleem, namelijk dat allebei de personen het beste kiezen voor zichzelf en daarmee niet het beste uitkomen, dus is zoals beschreven de theorie zelf-ontkrachtend.

In de economie noem je zo'n situatie als bovenstaand beschreven het Nash evenwicht. Het Nash evenwicht is een situatie als door de keuzes het voor niemand beter is om een andere keuze te maken, los van wat de ander doet. Aangezien allebei de spelers een dominante strategie hebben, zal volgens de rationele keuzetheorie dat Nash evenwicht de uitkomst van het spel zijn. In dit geval zullen beide kiezen om de ander aan te geven, waardoor ze allebei 10 jaar de gevangenis in gaan.

Een ander begrip in de economie is Pareto optimaal. Dit betekent dat je de keuze op geen enkele manier beter kan maken voor jezelf zonder de ander te benadelen. Dit impliceert dat er door een verandering geen win-winsituatie meer mogelijk. In dit voorbeeld zou het Pareto optimale zijn om te zwijgen allebei, want dan krijgen ze allebei 2 jaar cel.

Omdat het Nash evenwicht niet gelijk is aan het Pareto optimaal, komt Parfit met R1 dat als een theorie zelf-ontkrachtend is, we dat moeten doen wat onze doelen het beste waar maakt.

Ad R2: Deze situatie gaat ervan uit dat mensen dingen fout doen en dat zij niet de gevolgen van hun daden overzien. Hier bespreekt Parfit het Fishermans dilemma. Stel dat iedereen genoeg vis wil vangen voor hun kinderen. Omdat er zo veel vis gevangen wordt, is er een afnemende voorraad vis in de zee. Maar als iemand minder gaat vissen, hebben zijn kinderen niet genoeg te eten. Volgens R1 moeten mensen minder vissen. Want als niemand stopt met vissen, is er minder te eten voor alle kinderen en dus slechter voor de kinderen. Eigenlijk moet iedereen het vissen beperken en ervan uitgaan dat genoeg mensen dat ook doen, om het maximale voor het collectief te behalen.

Hoeveel mensen die stoppen met vissen genoeg is, is uiteraard afhankelijk van hoeveel vissen er zijn en hoeveel kinderen. Parfit stelt dat bijvoorbeeld K het aantal mensen is dat moet stoppen met vissen en dat daardoor er genoeg vis is voor iedereen.

Zo komt Parfit bij het tweede deel van theorie R, in zijn eigen woorden:

“R2: *In such cases, each ought to contribute if he believes that there will be at least k contributors.*” (Parfit, 1986, p. 101).

Ad R3: Hiervoor wordt hetzelfde voorbeeld gebruikt met de twee mensen die ieder vier kinderen hebben. Uit R3 volgt dat Parfit aanraadt dat je niet een voordeel geeft aan mensen met wie je een relatie hebt. In het voorbeeld van de kinderen is volgens Parfit de beste keuze om voor het maximaal aantal kinderen te kiezen die gered worden.

Mijn persoonlijke kritiek op Parfit is dat hij niet het prisoner's dilemma ontkracht, maar hij verandert het. Het kernprobleem dat de meest dominante keuze niet naar een efficiënte uitkomst gaat, lost hij niet op, maar wel hoe betere keuzes gemaakt kunnen worden voor iedereen. Als je het doel van anderen (bijvoorbeeld ook nut maximaliseren) meeneemt, verandert jouw nut per keuze, waardoor het niet meer de dominante keuze is om de andere verdachte te beschuldigen.

Om dit toe te lichten, wordt in onderstaande tabel niet het aantal gevangenisjaren weggegeven maar het niveau van nut per keuze. Stel bijvoorbeeld dat onderstaande tabel het nut symboliseert van de gevangenisjaren die Peter en Gijs krijgen:

Keuze	Gijs geeft ander aan	Gijs zwijgt
Peter geeft ander aan	4, 4	8, 2
Peter zwijgt	2, 8	6, 6

Als de theorie van Parfit wordt toegepast, krijgt Peter dus ook meer nut uit het behalen van doelen van Gijs. Als Gijs een hoger nut heeft, heeft Peter dat ook. Hetzelfde geldt dan andersom. Dan worden de nutten aangepast:

Keuze	Gijs geeft ander aan	Gijs zwijgt
Peter geeft aan	4, 4	8, 2
Peter zwijgt	2, 8	9,9

Omdat ze nu elkaars nut meewegen, zijn de keuzes anders. Hoewel er geen dominante strategie is, zal de rationele keuzetheorie wel naar de Pareto optimale keuze gaan. En zullen ze allebei wat nut betreft niveau 9 ervaren en zo, refererend aan de tabel aan het begin, allebei 2 jaar cel krijgen in plaats van 10. Op deze manier is het totaal nut gemaximaliseerd en het totaal aantal gevangenisjaren geminimaliseerd. Mijn persoonlijke kritiek betreft dat door de theorie van Parfit, het puur andere getallen worden, en daardoor ontkracht Parfit niet het prisoner's dilemma.

Om aan te geven hoe hoog Parfit de noodzaak zag, in *On What Matters Volume Two* benadrukt Parfit de urgentie om goede keuzes te maken:

“What now matters most is that we avoid ending human history. If there are no rational beings elsewhere, it may depend on us and our successors whether it will all be worth it, because the existence of the Universe will have been on the whole good.” (Parfit, *On what Matters*, Volume Two).

Het is belangrijker om aan elkaar te denken en samen dingen te doen dan alles voor jezelf te doen

Concluderend, Parfit zijn identiteitstheorie geeft aan dat het ik minder een apart bestaand ding is. Daarom is het belangrijker om aan elkaar te denken en samen dingen te doen dan alles voor jezelf te doen, want je zelf is geen apart bestaand ding. Hoe Parfit het zelf uitlegt op pagina 346 in *Reasons and Persons*:

“If we cease to believe that persons are separately existing entities, and come to believe that the unity of a life involves no more than the various relations between the experiences in this life, it becomes more plausible to be more concerned about the quality of experiences, and less concerned about whose experiences they are.” (Parfit, 1986, p. 346).

Dit geeft in feite aan dat de identiteitstheorie van Parfit een pleidooi is voor het utilisme, dus om voor het hoogste goed te gaan. Met de identiteitstheorie van Parfit in gedachte moet je met keuzes maken rekening houden met het nut van anderen en het nut van jezelf in de toekomst.

Aanbeve- lingen vo- or vervolg- onderzoek

De belangrijkste conclusie is dat je identiteit afhangt van het verhaal dat je bewustzijn over zichzelf aan zichzelf vertelt. Hoewel dit een duidelijke richting geeft aan persoonsidentiteit, brengt het ook vragen met zich mee. Het onderzoek gaat dus over identiteit. Van identiteit is bewustzijn, zoals besproken, een belangrijk aspect. In deze scriptie lag de focus op identiteit, maar wat is de link tussen identiteit en bewustzijn, en wat is bewustzijn? De suggestie voor vervolgonderzoek is onderzoek naar bewustzijn om vervolgens de link te leggen met identiteit. Bijvoorbeeld, wat kan er met je bewustzijn gebeuren na een gebeurtenis? Ikzelf ben ook vijf en een halve week mijn bewustzijn verloren, maar waar ben je dan?

Daarnaast is er nog een tweede suggestie voor vervolgonderzoek. De theorie van Marya Schechtman, de narratieve identiteit, gaat ervan uit dat je een verhaal over jezelf, aan jezelf vertelt. Echter, is het circulariteitsbezwaar van Butler tegen Lockes geheugentheorie, niet evenzeer van toepassing op Schechtmans theorie? In de analyse wordt namelijk ook het analysandum genoemd. Als je aan jezelf een verhaal vertelt, wat is dan jou zelf?

Zoals in de inleiding is uitgelegd, is identiteit een belangrijke vraag voor de maatschappij. Aangezien bewustzijn een onderdeel van identiteit is, is een onderzoek naar bewustzijn, een suggestie voor vervolgonderzoek. En aangezien Schechtmans theorie, een theorie over identiteit is, is het belangrijk om te onderzoeken of, en zo ja hoe, die theorie het circulariteitsbezwaar vermijdt of ondervangt.

Bronnen

- Beebee, H. And J. Dodd (eds.) (2007). *Reading Metaphysics: Selected texts with interactive commentary*. Oxford: Blackwell.
- Butler, J. (1736). "Of Personal Identity", first appendix to *The Analogy of Religion*. Reprinted in Perry 1975.
- Casey, E. (1987). *Remembering: A Phenomenological Study*. Bloomington: Indiana University Press.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). 1917 zelfdodingen in 2017. Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/27/1-917-zelfdodingen-in-2017>
- Herman, A.L. (2013). *The Cave and the Light: Plato Versus Aristotle and the Struggles for the Soul of Western Civilization*. New York: Random House.
- Kleinjan, M. et al. (2020). *Geluk onder Druk? Onderzoek naar het mentaal welbevinden van jongeren in Nederland*. Den Haag: UNICEF Nederland. Zie https://www.unicef.nl/files/Rapport_Geluk%20onder%20druk_DEF_interactief.pdf
- Janssen, P. (2017). Marketing begint bij identiteit. *Skipr*, 10(5), 19. <https://doi.org/10.1007/s12654-017-0059-3>
- Locke, J. (1689). *An Essay Concerning Human Understanding*. London: T. Dring & S. Manship.
- Maagt, Sem de (2017). "Derek Parfit is dood. Maar dat is misschien niet zo erg (volgens Parfit zelf)". Zie <https://bijnaderinzien.com/2017/01/12/derek-parfit-is-dood-maar-dat-is-misschien-niet-zo-erg-volgens-parfit-zelf/>
- Parfit, D. (1971). "Personal Identity". Reprinted in Beebee and Dodd 2007: 13-30.
- Meer werknemers ontevreden over hun baan. (2019, 21 juni). *Monsterboard.nl*. <https://www.monsterboard.nl/werkgever/recruitment-tips/werving-en-selectie/kandidaten-selecteren/september-topmaand-voor-vinden-personeel/>
- Parfit, D. (1986). *Reasons and Persons*. Oxford: Oxford University Press.
- Perry, J. (ed.) (1975). *Personal Identity*. Berkeley: University of California Press.
- Piccirillo, R.A. (2010). "The Lockean Memory Theory of Personal Identity: Definition, Objection, Response." *Inquiries Journal*. Zie <http://www.inquiriesjournal.com/articles/1683/the-lockean-memory-theory-of-personal-identity-definition-objection-response>
- Pirson, I. (2019) "Ware leeftijd van cellen ontrafeld: Alvleesklier en lever ouder dan gedacht". *New Scientist*. Zie <https://www.newscientist.nl/nieuws/ware-leeftijd-van-cellen-ontrafeld-alvleesklier-en-lever-ouder-dan-gedacht/>
- Reid, T. (1758). "Of Identity" in *Essays on the Intellectual Powers of Man*, Essay 3, Chapter 6. Reprinted in Perry 1975.
- Schechtman, M. (1990). "Personhood and personal identity". Reprinted in Beebee and Dodd 2007: 36-54
- Schechtman, M. (1996). *The Constitution of Selves*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Schechtman, M. (2005). "Personal Identity and the Past".
- Schechtman, M. (ed.) (2014). *Staying Alive: Personal Identity, Practical Concerns, and the Unity of a Life*. Oxford: Oxford University Press.
- Shoemaker, S. (2017). "Personal identity." In Augustyn, A. (ed.) *Encyclopedia Britannica*. Zie <https://www.britannica.com/topic/personal-identity>

Jur Deitmers (1995) ging in 2014 na het Stedelijk Gymnasium Haarlem naar de Erasmus Universiteit om daar een dubbel degree Bachelor programma te volgen van enerzijds Economie-Bedrijfseconomie en anderzijds Filosofie. In 2016 verhuisde hij vervolgens naar Amerika om daar een Undergraduate Programma aan Harvard University te doen. Totaal onverwachts kreeg hij in maart 2017 een levensbedreigende hersenontsteking en een gevecht voor zijn leven volgde. Later dat jaar kwam daar nog een tweede hersenontsteking bij. Als gevolg hiervan is zijn gehele geheugen tot dat moment (21 jaar) 'gewist'. De impact hiervan op zijn leven was inspiratie voor zijn scriptie 'Beyond Memory' waarbij de vraag 'wie ben je als je je niet meer herinnert wie je was?' centraal staat. Deze scriptie werd beloond met een 8.